

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka (przewodniczący)

SSN Paweł Kołodziejcki

SSN Ryszard Witkowski (sprawozdawca)

Protokolant Mikołaj Żaboklicki

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Marka Zajkowskiego,
w sprawie **A. I.**,

oskarżonego o przestępstwo z art. 272 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 26 czerwca 2024 r.,

kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść oskarżonego

od postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 31 stycznia 2018 r., sygn. akt VII Ka 215/17,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 9 stycznia 2018 r., sygn. akt VII Ka 215/17,

**oddala kasację, a kosztami sądowymi postępowania
kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Opolu wyrokiem z 12 grudnia 2016 r. sygn. akt II K 904/14, po rozpoznaniu sprawy m.in. oskarżonego A. I., w stosunku do tego oskarżonego warunkowo umorzył postępowanie karne na okres próby wynoszący 2 lata (pkt III sentencji).

Apelację od powyższego wyroku, co do osoby oskarżonego A. I., wywiódł wyłącznie oskarżyciel publiczny.

Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z 29 września 2017 r. sygn. akt VII Ka 215/17 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok w stosunku m.in. do oskarżonego A. I. (pkt I sentencji), jak również rozstrzygnął, że koszty sądowe za postępowanie odwoławcze dotyczące m.in. tego oskarżonego, ponosi Skarb Państwa.

Pismem z 5 października 2017 r. obrońca oskarżonego A. I., powołując się na brzmienie art. 636 § 1 k.p.k. oraz 616 § 1 k.p.k., wniósł o „zasądzenie *na rzecz A. I. kosztów obrońcy za II instancję wg norm przepisanych...*”.

Sąd Okręgowy w Opolu postanowieniem z 9 stycznia 2018 r. odmówił uwzględnienia wniosku obrońcy. Po rozpoznaniu wniesionego przez obrońcę zażalenia, podnoszącego zarzut obrazy art. 636 § 1 k.p.k. oraz 616 § 1 k.p.k., Sąd Okręgowy w Opolu, działając jako instancja pozioma, postanowieniem z 31 stycznia 2018 r. utrzymał w mocy zaskarżone przez obrońcę rozstrzygnięcie.

Kasację w trybie określonym w art. 521 k.p.k. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Opolu na korzyść podejrzanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich. Zaskarżając postanowienie w całości, zarzucił rażące i mające wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, mianowicie art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2) k.p.k. przejawiające się w zaakceptowaniu, a następnie przeniesieniu i utrwaleniu w skarżonym kasacją postanowieniu oczywiście błędnego poglądu prawnego wyrażonego pierwotnie w postanowieniu z 9 stycznia 2018 r., że art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2) k.p.k. nie może w niniejszej sprawie stanowić samodzielnej podstawy rozstrzygnięcia o kosztach procesu w instancji odwoławczej, dla rozstrzygnięcia o których należy sięgnąć nadto do art. 627 k.p.k., art. 629 k.p.k. oraz art. 632 pkt 2) k.p.k., zatem do regulacji odnoszących się do kosztów procesu w pierwszej instancji.

Zdaniem skarżącego, brzmienie przepisów jest jednoznaczne, jak stanowi bowiem art. 636 § 1 k.p.k. „w *sprawach z oskarżenia publicznego, w razie*

nieuwzględnienia środka odwoławczego, wniesionego wyłącznie przez oskarżonego lub oskarżyciela posiłkowego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi na ogólnych zasadach ten, kto wniósł środek odwoławczy, a jeżeli środek ten pochodzi wyłącznie od oskarżyciela publicznego - koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa". Z kolei art. 616 § 1 k.p.k. stanowi, że „Do kosztów procesu należą koszty sądowe (pkt 1) oraz uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika (pkt 2)".

Norma wynikająca z art. 636 § 1 k.p.k. regulująca zasady ponoszenia kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym ma zatem charakter *lex specialis* w stosunku do regulacji dotyczących kosztów procesu przed sądem pierwszej instancji. Wskazać należy - w pewnym uproszczeniu - że zasady ponoszenia kosztów procesu w pierwszej instancji uzależnione są od merytorycznego wyniku sprawy, z kolei - w świetle art. 636 § 1 k.p.k. - zasady ponoszenia kosztów procesu w instancji odwoławczej uzależnione są nie tyle od wyniku sprawy jako takiej, ile od wyniku rozpoznania apelacji i podmiotu ją wnoszącego.

„W razie spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 636 § 1 koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi ten, kto wyłącznie wniósł środek odwoławczy, który nie został uwzględniony. W sprawach z oskarżenia publicznego podmiotem obciążonym tymi kosztami musi być więc oskarżony, oskarżyciel posiłkowy albo Skarb Państwa (art. 636 § 1)" (D. Drajewicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz. Art. 425-682, Warszawa 2020).

Skarżący odwołał się do jego zdaniem tożsamego poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 3 lutego 2011 r. sygn. akt V KK 7/11, LEX 1144545.

W konsekwencji autor kasacji zażądał uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w Opolu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest bezzasadna, ale nie w stopniu oczywistym, dlatego podlega oddaleniu. Zaskarżone rozstrzygnięcie o kosztach procesu jest zatem prawidłowe. W przedmiotowej sprawie nie doszło bowiem do uniewinnienia oskarżonego ani umorzenia postępowania karnego, w związku z czym nie miała zastosowania zasada z art. 632 pkt 2 k.p.k. (tak też przywołany przez skarżącego wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2011 r. sygn. akt V KK 7/11, LEX 1144545). Przepis ten już na samym wstępie zwraca uwagę na istnienie odmiennych unormowań szczególnych odnoszących się do kwestii rozstrzygnięcia o kosztach procesu (jeżeli ustawa nie stanowi inaczej...). Określając na jego podstawie podmiot, na którym ciąży obowiązek poniesienia kosztów procesu, należy w związku z tym najpierw zbadać, czy nie istnieje uregulowanie szczególne, zgodnie z którym (ustawa... stanowi inaczej...) w konkretnej sytuacji ogólne reguły wynikające z art. 632 k.p.k. nie będą miały zastosowania. Taki właśnie układ występuje w sprawach z oskarżenia publicznego w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, co wynika z przepisu art. 629 k.p.k. w zw. z art. 627 k.p.k. Zawarta w tych unormowaniach regulacja szczególna wyłącza stosowanie ogólnej zasady wynikającej z art. 632 k.p.k.

Na mocy zaś art. 627 k.p.k. od skazanego w sprawach z oskarżenia publicznego sąd zasądza koszty sądowe na rzecz Skarbu Państwa oraz wydatki na rzecz oskarżyciela posiłkowego. Natomiast art. 629 k.p.k. stanowi, że przepisy art. 627 k.p.k. stosuje się odpowiednio w razie warunkowego umorzenia postępowania, co w niniejszej sprawie bez wątpienia nastąpiło. Takie rozwiązanie ustawowe polegające na zrównaniu odpowiedzialności w przedmiocie kosztów między skazanym a osobą, wobec której warunkowo umorzono postępowanie, jest logiczne, skoro warunkowe umorzenie postępowania pociąga za sobą obalenie domniemania niewinności.

W konsekwencji, choć pojęcie kosztów procesu obejmuje w szczególności uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia jednego obrońcy lub pełnomocnika (art. 616 § 1 k.p.k.), to - co do zasady - wydatki związane z ustanowieniem obrońcy lub pełnomocnikiem ponosi ta strona, która go ustanowiła (art. 620 k.p.k.). Oskarżonemu przysługuje zwrot wydatków związanych

z ustanowieniem obrońcy jedynie w razie uniewinnienia albo umorzenia postępowania (art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.), co dotyczy wszystkich etapów postępowania sądowego, nie wyłączając postępowania kasacyjnego. Zasady tej nie modyfikuje, wbrew sugestiom skarżącego, treść art. 636 § 1 k.p.k., zgodnie z którym w wypadku oddalenia apelacji wniesionej wyłącznie przez prokuratora koszty procesu za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa. Nadal bowiem także na tym etapie postępowania sądowego skazanemu (oskarżonemu) będzie przysługiwał od Skarbu Państwa zwrot poniesionych kosztów ustanowienia jednego obrońcy z wyboru w postępowaniu apelacyjnym, tylko gdy prokurator wniósł apelację od wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie albo sąd odwoławczy uniewinnił oskarżonego lub umorzył postępowanie (art. 437 § 2 k.p.k.), jako wydatku związanego z oskarżeniem (art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.), chyba, że ujawnią się okoliczności z art. art. 632a § 2 k.p.k. (tak też przywołany przez skarżącego wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2011 r. sygn. akt V KK 7/11, LEX 1144545). Natomiast, jeżeli oskarżony został skazany lub warunkowo umorzono postępowanie, nie ma prawa do zwrotu poniesionych przez siebie kosztów tego postępowania, albowiem co do zasady ponosi je ten, kto przez swój czyn spowodował postępowanie karne (argument z art. 627 k.p.k. i art. 629 k.p.k. w zw. z art. 632 pkt 2 k.p.k.).

Identyczne zasady obowiązują w postępowaniu kasacyjnym, gdzie na podstawie art. 637a k.p.k. oraz art. 638 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach postępowania odwoławczego, zatem także przepisy art. 636 k.p.k. i art. 637 § 1 k.p.k. oraz art. 634 k.p.k., chyba że ustawa stanowi inaczej (zob. Świecki Dariusz, *Koszty postępowania kasacyjnego [w:] Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych*, Warszawa 2016, s. 585).

W tym stanie rzeczy nie można uznać, iż Sąd Okręgowy w Opolu dopuścił się obrazy wymienionych w kasacji przepisów postępowania tj. art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

Paweł Kołodziejcki Anna Dziergawka Ryszard Witkowski

[PGW]

[ms]